

Jakt og fiske i Nygårdsmarka og Trældalsområdet i tiden 1912—1930

Fiskevannene i Nygårdsmarka, iberegnet Trældalsområdet, ligger vel 100 m. høyere enn vannene i Herjangsfjellet. Adkomsten til vannene i Nygårdsmarka var på den tiden Narvik Jeger- og Fiskerforening startet meget besværlig. Det gikk ingen rutebåter fra Narvik og heller ikke var det kjørevei opp hverken fra Nygård eller Trældal. Hytter eller båter fantes ikke deroppe. Veien dit gikk enten med jernbanen til Straumsnes og med robåt over Rombaksfjorden eller med robåt fra og til Narvik. Rombaksfjorden kunne være lunefull og ferdselen ble liten. Til Jernvannene reiste man over Bjørnfjell.

Både det en skulle ha med seg opp og hjem igjen var begrenset til hva ryggen kunne tåle.

Det sentrale vann i Nygårdsmarka var Cirkelvannet. Her var det bra med aure, gode tilløp for gyting både i elven ut og inn i vannet og bekken i nordvestre enden. Bunnforholdene var gunstige for næringsutviklingen og fisken var i godt hold. Det samme var tilfelle i Jernvannene. Fisket med flue kunne vanligvis påbegynnes først i juli.

I Fiskeløsvann ble det fortalt at noe røye var blitt båret opp fra Hartvikvann. Trolig var dette noe før foreningens start. Røyen gikk omsider opp bekken til Gropvann og ned stupet til det lille vann nedenfor Fiskeløsa og videre ned i Lille Holmvann nærmest Cirkelvann. Tidlig på våren kunne det tas gode fangster med røye på garn i disse vannene. Røyen tok ikke flue eller sluk og heller ikke gikk den på mark. Auren maktet ikke å komme opp til Fiskeløsa og røyen heller ikke opp fra Gropvann til Holmvannene og Høgvann. Auren var i min tid heller ikke kommet fra Holmvannene og ned i Gropvann eller Fiskeløsa.

Både i Geitvannene, tilløp til Jernvannene, og i en rekke endog meget små vann i Nygårds- og Trældalsmarka, ble det saft ut aureyngel fra klekkeriet i Narvik.

Hytten ved Cirkelvann ble bygget i årene omkring 1918 på leiet grunn av Staten. To båter ble anskaffet, en til stasjonært bruk og en liten til å bære mellom vannene. De nærmeste hytter lå ved Jernvannene i den første tiden. Ved Sætervann kom der også opp hytter mange år senere. Den lille båten ble båret rundt i vannene og fisket forsøkt overalt.

Fisken var jevnt over fet og fin etterhvert den vokste til. I noen vann var den hvit i fisken, trolig var ernæringsforholdene ikke like god i alle vann. Hanfisker så ut til for en del å bli kjønnsmoden året før hunfisker. Dette var lett å konstatere i vann hvor det var sluppet yngel og ingen fisk var fra før. Garnfisket foregikk med garn 40 mm. mellom knutene. Meste fisken ble tatt på oter og en del også på sluk. Overalt i marken kom fiskebestanden seg godt opp. Det var snarere mer fisk i Cirkelvann i 1930 enn i årene 1912/13. I slutten av 1930-årene kunne man en sjelden gang få en og annen røye på garn i Cirkelvann.

Vanlig fiskestørrelse var den som sto på maskestørrelsen 40 mm. Fisk over $\frac{1}{2}$ kg. var sjelden og over denne vekt ytterst sjelden. Alderen ved skjellprøver ble ikke tatt. En røye ble tatt i Lille Holmvann på ca. 2 kg. og en aure på om lag samme vekt i utløpet av Nedre Jernvann.

Før hytten ved Cirkelvann ble bygd, var det vanlig ved regn og uvær å overnatte under den svære berghyllen bekken hadde laget innerst ved Cirkelvann. Bekken hadde under flom søpt meg seg kvist, never o. l., det var godt om ved. Her var det formelig en hall og god plass. En uværnsnatt vi kom dit, høstes skrapning og larm inne i denne hallen. Det var mørkt og tanken på folk var fjern, ingen røk eller varme kunne merkes.

Bjørn? Ja, dette måtte være bjørn, folk kunne ikke holde til her uten varme. På anrop om det var folk, ble dette bekreftet og ved nærmere undersøkelse viste det seg å være stasjonsmester Lindvik. Han vanket der i vannene på den tiden, i forrige verdenskrigen 1914—1918, og hadde glemt å ta med seg fyrstikker. Nå smakte det godt med varm kaffe som i en fart ble tillaget og etter behov tilsatt 96 % sprit, og da smakte det ikke dårligere. Enten denne spriten var kjøpt på politiaffest til oppussing eller skaffet på annen måte, spilte mindre rolle.

En fisketur fra lørdag aften til søndag kveld ga vanligvis det gode utbytte på ca. 10 kg. fisk på to mann. På en tur med Kr. B. Johansen ble det fisket rett bra med oter i Cirkelvann. For å hvile litt før hjemreisen ble fisken gravet ned i en snøbre i dalsenkningen nedenfor hytten. Men hva hendte? En del kuer og gjeiter kom dit og spiste opp all fisken. Intet var igjen da vi kom for å dele fisken på hjemturen. Heldigvis hadde vi tid og tok båten over åsryggen opp i Blindtarmen og fortsatte fisket i Nedre Jernvann. Det var overskyet vær med passe bris. Her ble et uvanlig fiske. En, to, ja opptil tre slo på oteren samtidig, det var stor pen fisk. Ikke krokskadet småfisk ble satt ut igjen. Ved avslutningen av fisket ved 22-tiden hadde vi ca. 20 kg. renskåret fisk.

Jakten.

Narvik kommune kjøpte Nygårdsvassdraget i 1919. I årene fremover til 1930 ble foretatt befaringer, skjønnsforretninger m. v. Deling av marken mellom Staten og grunneierne i Nygård, Trældal og Vassdalen ble foretatt. Store om-

råder man trodde tilhørte Staten ble tilkjent private. Forholdene for jakt ble herved totalt forandret.

I den tiden jakten pågikk var det hovedsakelig etter rype. Området var ingen god rypemark, selv i de beste rypeår var bestanden liten. Årsaksforholdet var trolig ernæringen i flaskehalsen, vintertiden. Ved påsketider kunne det av og til være store flokker flyttrype. Disse slo seg ikke til der i marken. I berghammeren nord for elven fra Lille Holmvann ned til Cirkelvann hadde kongeørnen rede i mange år. En ble skutt og to unger tatt et år. Noen år etter var det igjen to ørner ved redet.

Storfugl var det svært lite av og slett ikke orrfugl. En røy hadde en gang lagt 7 egg like ved hytten. Kråka forstyrret alle eggene. En annen røy gikk fram med 6 kyllinger.

Hare kunne det enkelte år være mye av. Under fuglejakten ble det av og til skutt flere harer. I gode hareår på bar mark utover høsten, ble det skutt afskillig med hare under snikjakt i bjerkeskogen. Haren var hvit og trykte. En mann hvis navn jeg ikke husker, han bodde i Tyttebærvik, skjøt et år for hund over 50 harer.

Stokkender og smålom, men ikke storlom og måker, var å se i vannene. Ravn, trost og strandsnipe var vanlig. Jerv forekom også. Merker etter elg kunne av og til sees. Trolig kom denne over fra Sverige.

I lemenår var det uvanlig mye hauk. Under forrige storkrigen ble det en gang under jakten skutt 13 fjellvåk. Lårene var kjøttfulle og ble kokt til hundene. Provanteringen dengang var vanskelig. Nei takk, den fine nesen forkastet oppdekningen. Kjøttet var hvit og tilsynelatende finfint, men det falt ikke i hundenes smak. Rev forekom over hele marken.

I eldre år hadde det her vært mye bjørn. Faren til Anders Nygårdsmark hadde skutt mange bjørner i marken. En var skutt i hi i bakken ved Sætervann.

Det interessante ved jakten var at den kunne kombineres med fiske, og herunder kunne oppstå spennende situasjoner.

En tur var jeg sammen med John Johnsen i hytten ved Nedre Jervann. Det ble både fugl og fisk. Natten før vi skulle hjem over Nygård, kom et forrykende uvær med stort snøfall. Dette kunne være om lag midt i september. Med tunge sekker, våte fiskegarn, ryper, fisk, geværer og annet utstyr, var det virkelig et mannsverk å komme seg ned til Nygård gjennom snødriver på sine steder langt opp på lårene.

Fiske- og jaktturene i Nygårdsmarken var for meg noe mer enn utbyttet. Turene medførte ro og hvile fra daglivets små og store bekymringer. Minnene fra den tid har senere i livet skaffet meg megen glede.

Sender min hjerteligste gratulasjon til foreningens medlemmer i anledning 50 års dagen og takker samtidig dem jeg var sammen med, den tid jeg arbeidet i foreningen.

Kongsvinger, den 28/1 1961.

Hans Kisen.